

Aanvullend kerk- en steenuilonderzoek

Kerkwijk in Didam

In opdracht van Buro Ontwerp & Omgeving

Colofon

Rapportnummer	1756
Projectnummer	2876
Opdrachtgever	Buro Ontwerp & Omgeving
Contactpersoon	Dhr. J. van Luttikhuizen
Opdrachtnemer	Staring Advies Jonker Emilweg 11 6997 CB Hoog-Keppel 0314 641910 info@staringadvies.nl www.staringadvies.nl IBAN NL87 RABO 03 88 40 73 44 Btwnr NL8076.79.616.B01 KvK 09100544
Auteur(s)	Dhr. ing. R. Boerboom
Controle	Dhr. S.J.J. Wamelink
Status	Definitief
Datum:	27 juni 2017
Foto voorblad	Steenuil (foto: B. Breetveld)
Wijze van citeren	Boerboom, R., 2017. Aanvullend kerk- en steenuilonderzoek, Kerkwijk in Didam. Staring Advies, Hoog-Keppel.

Eigendom

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever. Het rapport blijft eigendom van de opdrachtgever. Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d. m. v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde natuurwet- en regelgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Staring Advies accepteert daarom op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van eventuele beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Staring Advies uitgevoerde onderzoek neemt. Staring Advies is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Staring Advies; opdrachtgever vrijwaart Staring Advies voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Kwaliteitszorg

Staring Advies is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het Netwerk Groene Bureaus is de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Het Netwerk werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoud

Samenvatting.....	3
1 Inleiding en doel.....	4
1.1 Inleiding.....	4
1.2 Doel.....	4
2 Gebiedsbeschrijving en geplande werkzaamheden	5
2.1 Gegevens plangebied.....	5
2.2 Beschrijving van het plangebied	5
2.3 Geplande werkzaamheden.....	7
3 Het ecologisch onderzoek.....	9
3.1 Onderzoeksmethode	9
3.2 Resultaten	11
4 Wet natuurbescherming.....	12
4.1 Toetsing aan Wet natuurbescherming.....	12
6 Conclusie.....	21
Bijlage 1 Territoria steenuil.....	23
Bijlage 2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming	24

Samenvatting

Uit het gericht onderzoek naar de kerk- en steenuil blijkt dat de geplande realisatie van een nieuwe woonwijk effect heeft op één steenuilterritorium. De daadwerkelijke verblijfplaats bevindt zich net buiten het plangebied, waardoor deze niet verloren gaat. Door de geplande woningbouw verdwijnt er een gedeelte foerageergebied. Uit de analyse blijkt dat dit foerageergebied niet van essentieel belang is voor de functionaliteit van het leefgebied van deze steenuil. Er is wel sprake van aantasting van het leefgebied en het verlies aan habitat dient gecompenseerd te worden, om de huidige kwaliteit van het leefgebied te waarborgen. Dit kan gerealiseerd worden door het versterken van het bestaande leefgebied en het steenuil vriendelijk inrichten van het plangebied. Hiervoor zijn in dit rapport voorstellen gedaan. Er dient bij het uitvoeren van de werkzaamheden ook rekening worden gehouden met het broedseizoen van de steenuil (februari t/m juli).

Voor de steenuil dient ontheffing aangevraagd ten worden, om door Provincie Gelderland te laten beoordelen of de maatregelen die worden voorgesteld voldoende zijn om overtredingen te voorkomen. De kerkuil is niet aangetroffen in het plangebied of de directe omgeving. Voor deze soort zijn geen maatregelen nodig.

Dit zijn uitkomsten van het onderzoek dat is gehouden naar aanleiding van plannen om in een agrarisch grasland ten zuiden van Didam een nieuwe woonwijk te realiseren. Dit kan negatieve gevolgen hebben effecten hebben voor de beschermde kerkuil en steenuil. Daarom is onderzoek noodzakelijk om te voldoen aan de Wet Natuurbescherming.

Staring Advies voerde het onderzoek uit in opdracht van Buro Ontwerp & Omgeving. Het bureau deed literatuuronderzoek en veldonderzoek op de locatie.

1 Inleiding en doel

1.1 Inleiding

Men is voornemens om op de locatie Kerkwijk in Didam circa 100 woningen te realiseren. Op basis van de bevindingen van een eerder uitgevoerde quickscan natuurtoets (SA rapportnummer 1701) is gebleken dat hiervoor gericht onderzoek naar steenuil en kerkuil noodzakelijk is. Het plangebied voor de woningbouw behoort mogelijk tot het functioneel leefgebied van deze soorten. Door de geplande woningbouw raakt het plangebied echter grotendeels ongeschikt als potentieel leefgebied voor deze soorten. Om te bepalen of sprake is van aantasting van de functionaliteit van het leefgebied van deze soorten is gericht onderzoek nodig naar het voorkomen van territoria en foerageergebied van deze soorten in (de directe omgeving van) het plangebied. De heer Van Luttkhuizen van Buro Ontwerp & Omgeving is betrokken bij deze plannen en heeft aan Staring Advies gevraagd om dit aanvullend onderzoek uit te voeren.

1.2 Doel

Ruimtelijke plannen kunnen conflicterend zijn met de Wet natuurbescherming, wanneer er sprake is van negatieve effecten op beschermde soorten. Het doel van het natuuronderzoek is om te inventariseren of er door de geplande woningbouw sprake is van aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen en essentieel leefgebied van de kerkuil of steenuil. Voor overige beschermde soorten is tijdens de quickscan natuurtoets aangetoond dat negatieve effecten op deze soorten op voorhand uit te sluiten zijn.

2 Gebiedsbeschrijving en geplande werkzaamheden

2.1 Gegevens plangebied

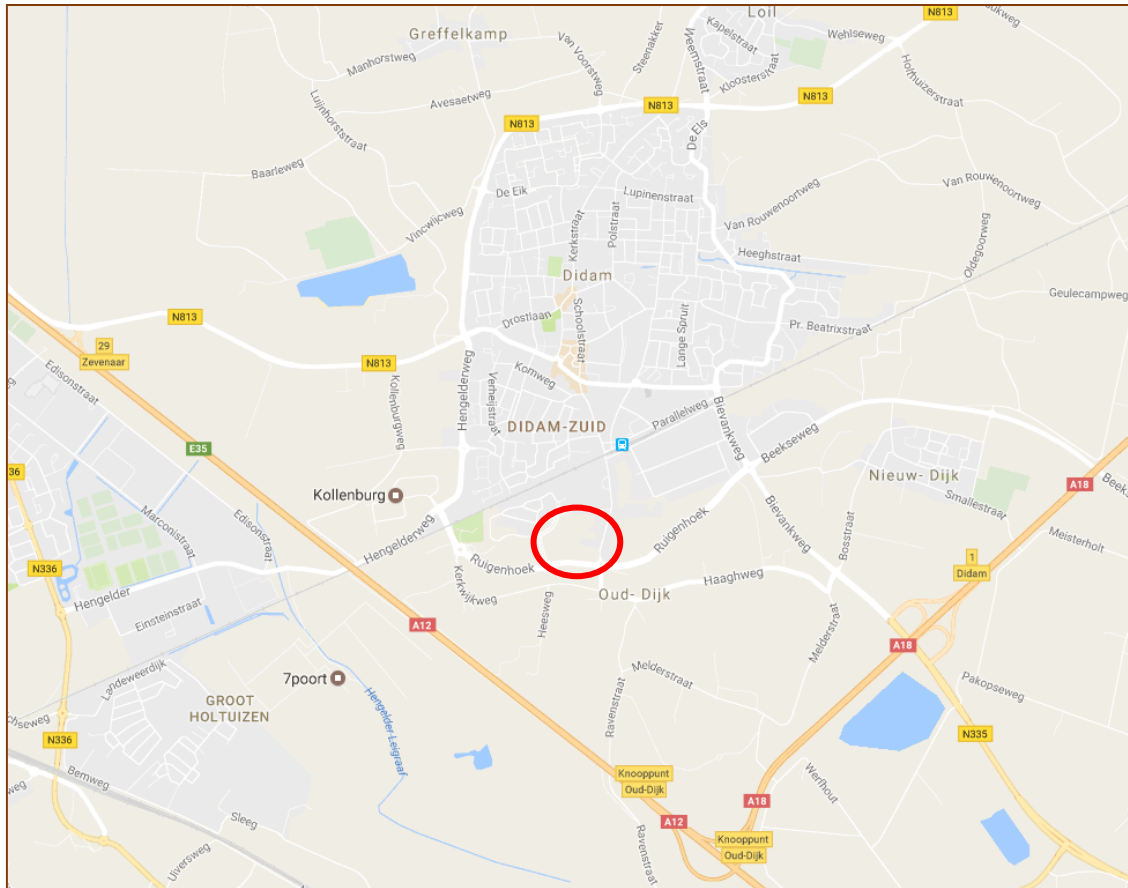
Locatie: Kerkwijk, fasen V, VI en VII
Plaats: Didam
Gemeente: Montferland
Provincie: Gelderland

2.2 Beschrijving van het plangebied

Het plangebied is gelegen in de gemeente Montferland, ten zuiden van de woonkern Didam (zie figuur 1). Het plangebied bestaat in de huidige situatie uit enkele agrarische graslandpercelen en enkele smalle bermen. Opgaande begroeiing is niet aanwezig in het plangebied (zie figuur 2). Aan de zuidzijde, langs de Ruigenhoek, ligt een bredere berm met een wadi. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 6 hectare.

Het plangebied ligt ingesloten tussen de Nieuwe Meursweg aan de noordzijde, de Dijkestraat aan de oostzijde, de Ruigenhoek aan de zuidzijde en de Scholtenstuk en Ruige Huilakker aan de westzijde. Het plangebied grenst daarbij deels aan woonerven en deels aan de openbare weg. De omgeving van het plangebied bestaat verder uit de bebouwde kom van Didam, enkele braakliggende terreinen, agrarische percelen met enkele verspreid liggende boerderijen, de spoorlijn Arnhem-Winterswijk en verschillende wegenstructuren (zie figuur 1 en 2).

Figuur 1. Ligging van het plangebied (rood), bron: Google Maps (2016).

Figuur 2. Luchtfoto van het plangebied (rood), bron: Provincie Gelderland (2016).

2.3 Geplande werkzaamheden

Al enige jaren is de nieuwbouw woonwijk Kerkwijk in Didam in uitvoering. Tijdens de crisis is het bouwtempo verlaagd en is besloten om niet voor heel Kerkwijk het bestemmingsplan te wijzigen. Hierdoor is een deel nog bestemd als agrarisch. Inmiddels trekt de woningmarkt aan en moet ook voor het laatste deel van Kerkwijk een juiste bestemming geregeld worden. Om die reden dient een nieuw bestemmingsplan te worden opgesteld voor het nog te bebouwen deel (fasen V, VI en VII). Uiteindelijk zullen de gronden bouwrijp gemaakt worden voor woningbouw en zullen vervolgens infrastructuur, riolering, nutsvoorzieningen etc. aangelegd worden. Het betreft het realiseren van circa 100 woningen.

In het inrichtingsmodel voor de geplande woonwijk blijft een groenstrook aan de zuidzijde (wadi) en enkele graslandpercelen aan de noordzijde van het plangebied behouden. De open ruimte aan de noordzijde van de geplande woningbouw valt buiten het plangebied. Het huidig gebiedsgebruik wordt hier voortgezet. In het inrichtingsmodel wordt in en langs de nieuwe woonwijk bomen aangeplant en is er ruimte voor openbare groenstroken (zie figuur 3).

Figuur 3. Inrichtingsmodel plangebied.

3 Het ecologisch onderzoek

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksmethode en resultaten van het veldonderzoek besproken.

3.1 Onderzoeksmethode

De steenuil en kerkuil zijn soorten waarvan de nestlocaties jaarrond beschermd zijn. Beide soorten zijn erg trouw aan de broedlocatie. De steenuil kan het beste in de avonduren geïnventariseerd worden. Dan is de baltsactiviteit van mannetjes het hoogst. Er is geïnventariseerd op territoriaal gedrag, transport van voedsel, transport van nestmateriaal etc. Zo zijn de nestlocaties vastgesteld. Conform de richtlijnen uit de Soortenstandaard Steenuil zijn hiervoor 3 avondbezoeken uitgevoerd in de periode 15 februari tot en met 15 april. Aanwezigheid van broedende kerkuilen in het onderzoeksgebied kan ook worden aangetoond door middel van drie gerichte veldbezoeken verspreid in de periode van begin februari tot en met half oktober (richtlijnen uit de Soortenstandaard Kerkuil). De beste momenten om te inventariseren zijn 's avonds en 's nachts. Het onderzoek naar de kerkuil en steenuil is gecombineerd om tijd en kosten te besparen.

Naast deze avondbezoeken is een dagbezoek gericht gezocht worden naar sporen en om de kwaliteit van het biotoop te kunnen beoordelen. Verder is contact gezocht met de lokale steenuilenwerkgroep (dhr. M. Hageman) om aanvullende informatie over aanwezige kerk- en steenuilen te achterhalen en is de NDFF geraadpleegd voor recente waarnemingen. Middels dit onderzoek is een volledig beeld ontstaan over de aanwezigheid van en het gebiedsgebruik door beide uilensoorten.

Onderzoeker	Bezoekronde	Datum	Tijd	Weersomstandigheden
R. Boerboom	Avondronde 1	20-02-2017	19.30 uur	Bewolkt, droog, 10,5°C, wind 3-4 Bft
R. Boerboom	Avondronde 2	23-03-2017	19.40 uur	Licht bewolkt, droog, 10°C, wind 1-2 Bft
R. Boerboom	Avondronde 3	10-04-2017	22.00 uur	Licht bewolkt, droog, 7,5°C, wind 1-0 Bft
R. Boerboom	Dagbezoek	25-04-2017	14.30 uur	n.v.t

Tabel 1. Veldonderzoek kerkuil en steenuil.

Tijdens de avondbezoeken zijn op verschillende locaties in en rond het plangebied territoriale geluiden afgespeeld van de steenuil. Tijdens deze veldbezoeken is ook gelet op roepende kerkuilen (deze soort reageert niet op geluid). In figuur 5 zijn het onderzoeksgebied en de locaties waar geluiden van de steenuil afgespeeld zijn weergegeven.

Figuur 5. Afspellocaties steenuilgeluiden.

- plangebied
- onderzoeksgebied

3.2 Resultaten

Deze paragraaf bespreekt de resultaten van het literatuuronderzoek en het veldonderzoek.

3.2.1 Kerkuil

Veldonderzoek

Tijdens de verschillende veldbezoeken zijn geen kerkuilen in of rond het plangebied aangetroffen. Tijdens de avondbezoeken zijn geen roepende kerkuilen gehoord en er zijn tijdens het dagbezoek ook geen sporen, zoals veren, uitwerpselen en braakballen, van de soort gevonden.

Literatuur

Ook in de NDFF en in andere bronnen zijn geen recente waarnemingen van de kerkuil gevonden. Aangenomen mag worden dat er in de directe omgeving van het plangebied geen nestlocatie van de kerkuil aanwezig is en dat daarmee het plangebied niet van essentieel belang is als leefgebied voor deze soort.

3.2.2 Steenuil

Veldonderzoek

Tijdens de eerste en derde avondronde is een roepende steenuil waargenomen bij een erf ten noorden van het plangebied, aan de Meursweg 14-14a (zie bijlage 1). Op basis van de waarnemingen kan geconcludeerd worden dat hier een territorium/nestlocatie aanwezig is. De exacte nestlocatie kon niet vastgesteld worden. Tijdens het dagbezoek zijn geen steenuilenkasten waargenomen op en rond deze locatie. De steenuil broedt hier vermoedelijk in één van de schuren of andere bijgebouwen bij de woningen aan de Meursweg. Naast dit territorium zijn rondom het plangebied geen steenuilen gezien of gehoord.

Literatuur

Bij de Steenuilenwerkgroep zijn uit deze omgeving geen territoria/nestlocaties bekend. Ook het aangetroffen territorium aan de Meursweg is bij de lokale steenuilenwerkgroep (dhr. M. Hageman) niet bekend. De dichtstbijzijnde territoria bevinden zich aan de Haaghweg, 't Slag en Kerkwijkweg, ten zuidoosten en zuidwesten van het plangebied, buiten de invloedssfeer van de geplande werkzaamheden (data steenuilenwerkgroep). Aan de Dijksestraat, ten noordoosten van het plangebied, heeft circa vijf jaar geleden wel een steenuil gebroed. Maar recent zijn hier geen waarnemingen meer gedaan. Het plangebied bevindt zich in een gebied met vrij lage dichtheden aan steenuilen (meded. M. Hageman).

Tijdens eerder gericht onderzoek (Econsultancy, 2013) zijn steenuilterritoria vastgesteld aan de Haaghweg 6, Korte Klauwenhof 3 en Fluunseweg 7. Deze territoria bevinden zich buiten de invloedssfeer van de geplande woningbouw in het plangebied.

4 Wet natuurbescherming

4.1 Toetsing aan Wet natuurbescherming

Per 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. Deze wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. De Wet natuurbescherming volgt in hoofdlijnen de bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn op. De belangrijkste beschermde natuurwaarden in de Wet Natuurbescherming zijn:

- Beschermde natuurgebieden (Natura 2000-gebieden).
- Aangepaste soortenlijst beschermde planten en dieren.
- Expliciete vermelding intrinsieke waarde van natuur (art. 1.10).
- Algemene zorgplicht voor natuurgebieden en in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving (art. 1.11).
- Actieve soortenbescherming (art. 1.12): verplichting voor provincies.

Alle natuurlijk in het wild levende vogels, meeste inheemse zoogdieren, alle inheemse amfibieën en reptielen, en een aantal vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten zijn beschermd. Van de kerkuil en de steenuil zijn de vaste rust- en verblijfplaatsen en de nestlocaties jaarrond beschermd. Ook het leefgebied dat van belang is voor de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats is beschermd. Dat wil zeggen dat bijvoorbeeld essentiële foerageergebieden, schuilgelegenheden, uitkijkposten etc. ook beschermd zijn.

De effecten op de kerkuil en steenuilen en de wettelijke consequenties zijn ingeschat aan de hand van de geplande werkzaamheden en de relevante verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming (zie bijlage 2).

4.2.1 Kerkuil

In het plangebied is geen territorium van de kerkuil aanwezig. Ook in de directe omgeving is geen territorium van de kerkuil vastgesteld. Daarmee is het plangebied niet van (essentieel) belang voor de functionaliteit van een vaste rust- en verblijfplaats of nestlocatie van de soort. Het plangebied bestaat voor het grootste deel uit een soort- en structuurarm, bemest agrarisch grasland. Vermoedelijk is dit perceel slechts marginaal geschikt als foerageergebied door een beperkt muizenaanbod. De geplande woningbouw heeft geen negatief effect op de instandhouding van de kerkuil en schaadt geen individuen door het ontbreken van nestlocaties in het plangebied en de directe omgeving.

Voor de kerkuil hoeven geen mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen te worden. Er hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden voor deze soort.

4.2.2 Steenuil

Ten noorden van het plangebied is een territorium van een steenuil aanwezig, bij een erf aan de Meursweg (zie bijlage 1). De nestlocatie bevindt zich buiten het plangebied, maar door verlies van functioneel leefgebied (bijvoorbeeld foerageergebied) kan er toch sprake zijn van aantasting van de vaste rust- en verblijfplaats. Voor de functionaliteit van een vaste rust- en verblijfplaats heeft een steenuil verschillende functies nodig binnen directe omgeving van de nestlocatie. Ruimtelijke ingrepen binnen het territorium kunnen dan ook een negatief effect hebben op de steenuil en mogelijk leiden tot verminderd broedsucces of het verlaten van het territorium.

Analyse territorium Meursweg

Op basis van de habitateisen en de locatie van de verblijfplaats is een inschatting gemaakt van het gebiedsgebruik en de territoriumomvang van het territorium aan de Meursweg. Hiervoor is op 25 april 2017 een habitatbeoordeling uitgevoerd.

De gemiddelde territoriumgrootte is circa 5 – 30 hectare (bron: Soortenstandaard Steenuil, Ministerie van Economische Zaken). De foerageergebieden liggen, met name in het broedseizoen, binnen 300 meter afstand van de nestlocatie (bron: Soortenstandaard Steenuil, Ministerie van Economische Zaken). Dit betekent dat het plangebied volledig binnen het territorium van de steenuil valt (zie figuur 6).

Figuur 6. Indicatieve territoriumgrootte steenuil Meursweg (rood = plangebied).

Binnen het territorium bevinden zich een aantal marginaal geschikte en geschikte foerageergebieden voor de steenuil. Ook in directe omgeving van de verblijfplaats, buiten het plangebied, is geschikt leefgebied voor de steenuil aanwezig door de kleinschalige afwisseling tussen dierenweiden, gazons, bermen, fruitboomgaarden, bebouwing en opgaand groen (zie foto 1 t/m 4). Ook de hier aanwezige sportvelden, spoorbermen en openbare groenstroken worden vermoedelijk door de steenuil gebruikt als foerageergebied. Marginaal geschikt en ongeschikt als foerageergebied zijn de aanwezige infrastructuur, bebouwing en monotone agrarische graslanden.

Foto 1 t/m 4. Geschikt leefgebied steenuil in het plangebied en de directe omgeving van de verblijfplaats aan de Meursweg14-14a.

De ingreep tast een deel van het leefgebied van de steenuil aan. De nestplaats zelf wordt niet aangetast. Deze bevindt zich net buiten het plangebied. Door de geplande woningbouw gaat er circa 3,5 hectare grasland verloren.

Het meest geschikte foerageergebied voor de steenuil ligt buiten het plangebied. Dit is het gebied aan de noordzijde van het plangebied, bestaande uit paardenweides met weidepaaltjes langs de perceelranden aanwezig. Doordat dit buiten het plangebied valt, zijn hier geen mogelijkheden om het leefgebied van de steenuil verder te optimaliseren.

Het zuidelijk deel van het plangebied, waar de woningbouw gepland is, betreft een grootschalig, bemest agrarisch grasland. In het recente verleden is dit perceel ook als maisakker gebruikt. Het grasland is soortenarm en monotoon van karakter. Naast Engels raaigras zijn er nauwelijks andere gras- of kruidensoorten te vinden. Variatie in structuur is nauwelijks aanwezig. Er staan geen weidepaaltjes langs het perceel. Ook zijn er geen bomen of struiken in het perceel aanwezig. Het plangebied is dan ook slechts marginaal geschikt als foerageergebied voor de steenuil. Het perceel wordt naar verwachting niet of nauwelijks gebruikt als foerageergebied door de steenuil. De perceelranden en aangrenzende bermen worden vermoedelijk intensiever gebruikt als foerageergebied. In figuur 7 is weergegeven welke percelen binnen het territorium van de steenuil geschikt en marginaal geschikt zijn als leefgebied/jachtbiotoop. De niet ingekleurde delen zijn ongeschikt als leefgebied. Dit betreft met name aaneengesloten bebouwing en infrastructuur.

Legenda

- territorium steenuil
- habitat steenuil
  - geschikt leefgebied
  - marginaal geschikt leefgebied
- ▭ territoria_buffer

Figuur 7. Analyse leefgebied steenuil Kerkwijk Didam.

Binnen het geschatte territorium tijdens het broedseizoen (circa 27 hectare, cirkel van 300 meter rond de verblijfplaats) blijft circa 6,5 hectare optimaal leefgebied en 2 hectare marginaal leefgebied beschikbaar. In totaal blijft er dus circa 8,5 hectare leefgebied beschikbaar binnen het territorium. Deze oppervlakte ligt boven de minimum territoriumgrootte van 5 hectare, die in de Soortenstandaard Steenuil gehanteerd wordt.

Buiten het broedseizoen is het mogelijk dat ook foerageergebieden op ruimere afstand van de verblijfplaats gebruikt worden. Er kan dan ook enige overlap zijn met naburige steenuilenparen.

Conclusie effectbeoordeling steenuil

Op basis van de ligging van de verblijfplaats van de steenuil en het huidige leefgebied wordt gesteld dat er na de realisatie van de woningbouw voldoende geschikt leefgebied overblijft voor dit steenuilterritorium. Door de geplande woningbouw zal er geen sprake zijn van ruimtebeslag op een essentieel deel van het functioneel leefgebied. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats is niet afhankelijk van het plangebied. Er is echter wel sprake van een afname van de omvang van het leefgebied.

Om het verlies aan foerageergebied te compenseren dient het overgebleven leefgebied versterkt te worden. Een aantal elementen dienen behouden of aangelegd te worden om voor voldoende geschikt leefgebied te zorgen. Voor de steenuil dient ontheffing aangevraagd ten worden, om door Provincie Gelderland te laten beoordelen of de maatregelen die worden voorgesteld voldoende zijn om overtredingen te voorkomen.

Versterking leefgebied steenuil

Kort gemaaide of begraasde weilanden zijn belangrijk voor het vangen van regenwormen en veldmuizen. In houtwallen, houtstapels en ruigtes zijn insecten zoals meikevers, loopkevers, nachtvlinders en rupsen te vinden. Plekken waar veel muizen zijn, zoals veestallen, opslagplaatsen en houtstapels, zijn belangrijk voor de voedselvoorziening, ook in de winter. Schuurtjes, houtsingels en lanen zorgen voor schuilplaatsen. Bomen met holten, (vooral onder de daken van) toegankelijke gebouwen en steenuilkasten zijn geschikte broedplaatsen. Als de plekken met voedsel zich dicht bij de nestplek bevinden, hoeven de vogels minder ver te vliegen om voldoende eten voor zichzelf en voor de jongen te vinden (bron: Soortenstandaard Steenuil, Ministerie van Economische Zaken).

Het niet te bebouwen terrein ten noorden van het plangebied is in de huidige situatie geschikt leefgebied voor de steenuil (zie figuur 7). De hier aanwezige dierenweiden blijven behouden. In de directe omgeving van de vaste verblijfplaats van de steenuil dient gezocht te worden naar mogelijkheden voor het optimaliseren van het leefgebied. In figuur 8 is hier een voorstel voor uitgewerkt.

- Aanplant rij knotwilgen
- Aanplant boomgroep (bijv. linde, zomereik, beuk, paardenkastanje)
- Aanleg takkenhoop
- Aanplant inheems bosplantsoen
- Beheer als extensief grasland door maaibeheer
- Aanbrengen houten palen als uitkijkpost steenuil.

Figuur 8. Inrichtingsvoorstel voor versterken leefgebied steenuil.

Steenuil vriendelijke inrichting woonwijk

Bij de aanleg van het openbaar groen in het plangebied dient rekening gehouden worden met de habitateisen van de steenuil. Bij het steenuil vriendelijke inrichten moet gedacht worden aan het inplanten van openbare groenstroken i met inheemse boom- en struiksoorten (zomereik, (knot)wilg, gewone es, linde etc.) en bermen en graslanden extensief beheren. In figuur 8 is een voorstel gedaan voor het versterken van het leefgebied van de steenuil binnen het plangebied. De openbare groenstroken worden steenuil vriendelijk ingericht met onder andere takkenhopen, natuurlijk grasland, inheems bosplantsoen, inheemse boomsoorten en knotwilgen. Door deze maatregelen worden extra foerageergebied, extra dekkingsmogelijkheden en zit- en uitkijkposten gerealiseerd.

Algemene aandachtspunten bij versterking leefgebied steenuil:

- De maatregelen moeten tijdig gerealiseerd zijn om te kunnen functioneren.
- Het effect van de te nemen maatregelen moet duurzaam genoeg zijn.
- De effectiviteit van de maatregelen moet gemonitord worden.

Overige effecten

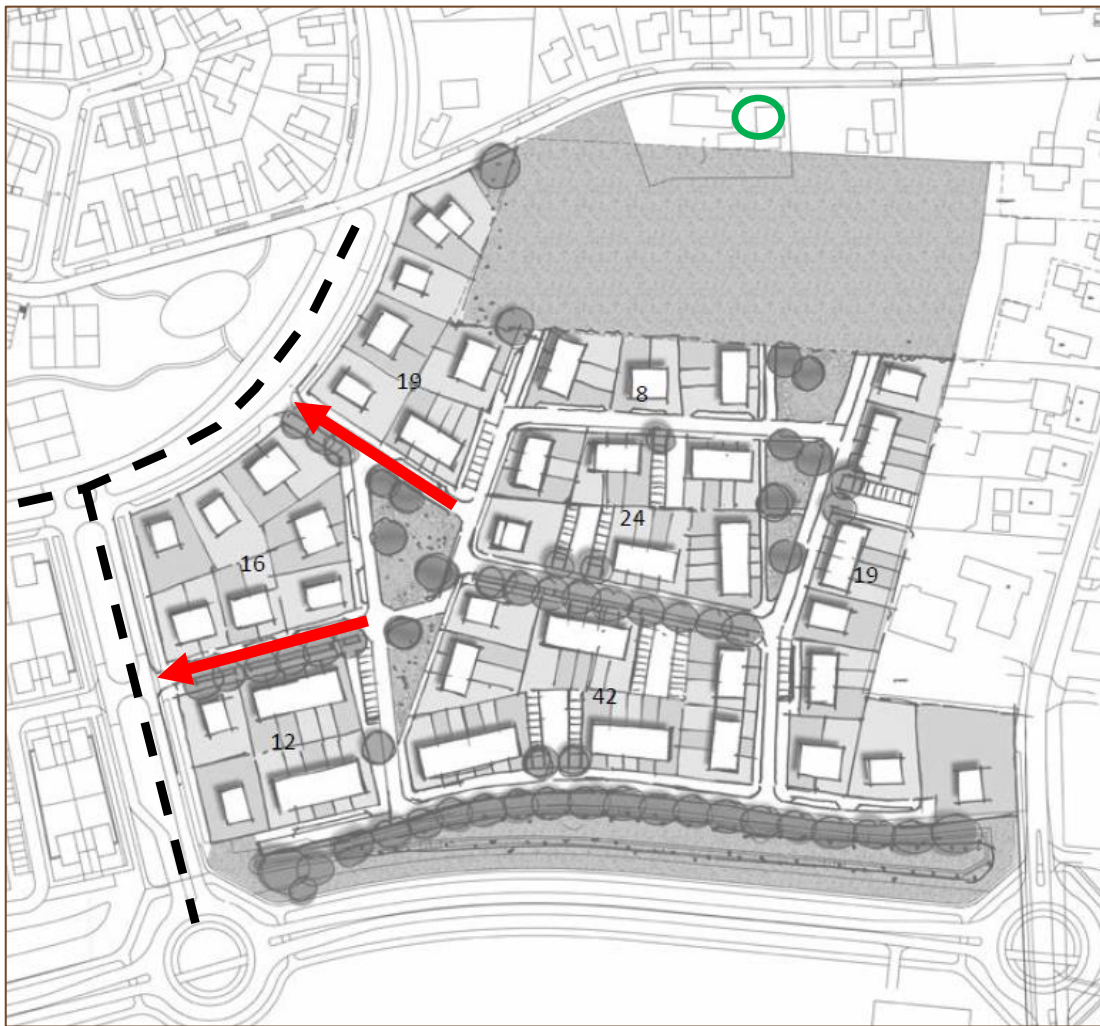
Naast het verlies van een gedeelte marginaal geschikt foerageergebied zijn er overige effecten op de steenuil te verwachten door de geplande ruimtelijke ontwikkeling.

Tijdelijke verstoring

Tijdens de bouwfase is er sprake van tijdelijke verstoring door bijvoorbeeld geluid, trillingen en een toename van menselijke activiteit. Door de werkzaamheden ruim voor aanvang van het broedseizoen van de steenuil (vanaf februari t/m juli) te starten kan de steenuil wennen aan de nieuwe situatie. De werkzaamheden zullen namelijk niet binnen 6 maanden gerealiseerd kunnen worden. Deelgebieden die geschikt zijn als foerageergebied binnen het territorium (zie figuur 7) mogen niet gebruikt worden voor de opslag van materieel/materiaal of op andere wijze aangetast worden tijdens de bouwfase.

Verkeer

Een toename van de verkeersintensiteit kan leiden tot verkeersslachtoffers onder de steenuil. De ontsluiting van de nieuwe woonwijk zal lopen via het bestaande wegennet. De maximum snelheid bedraagt hier 30 km per uur. Daarnaast zal de ontsluiting van de nieuwe woonwijk aansluiten op het bestaande wegennet ten zuiden van de verblijfplaats van de steenuil (zie figuur 9). Hierdoor de kans op verkeersslachtoffers minimaal is. Het leefgebied van de steenuil bevindt zich hoofdzakelijk ten noordoosten van het plangebied. De inschatting is dat de toename van verkeer niet leidt tot een verhoogd risico op verkeersslachtoffers.

Figuur 9. Ontsluiting nieuwe woonwijk (rood) via bestaand wegennet (zwart), ten zuiden van de verblijfplaats van de steenuil (groen).

6 Conclusie

Aan de hand van de resultaten van gericht onderzoek naar de kerk- en steenuil kan de volgende conclusie worden getrokken:

Voor de steenuil dient ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aangevraagd ten worden, om door Provincie Gelderland te laten beoordelen of de maatregelen die worden voorgesteld voldoende zijn om overtredingen te voorkomen.

Er dienen inrichtingsmaatregelen getroffen te worden om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van één steenuilenpaar te garanderen.

Bijlagen

- 1 Territoria steenuil
- 2 Wettelijk kader

Bijlage 1 Territoria steenuil

Legenda

★ territoria_steenuil

▭ plangebied_Kerkwijk

▭ territoria_buffer

PDOK-achtergrond luchtfoto

Bijlage 2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

Per 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. Deze wet vervangt drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. De Wet natuurbescherming volgt in hoofdlijnen de bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn op. De belangrijkste beschermde natuurwaarden in de Wet Natuurbescherming zijn:

- Beschermde natuurgebieden (Natura 2000-gebieden);
- Aangepaste soortenlijst beschermde planten en dieren;
- Expliciete vermelding intrinsieke waarde van natuur (art. 1.10);
- Algemene zorgplicht voor natuurgebieden en in het wild levende dieren, planten en hun leefomgeving (art. 1.11);
- Actieve soortenbescherming (art. 1.12): verplichting voor provincies.

Gebiedsbescherming

Natura 2000-gebieden

Toetsing van effecten van projecten op Natura 2000-gebieden blijft hetzelfde als nu.

Beschermde natuurmonumenten

Beschermde natuurmonumenten en bijbehorende doelen komen te vervallen. Hetzelfde geldt voor (nooit aangewezen) beschermde landschapsgezichten en beschermde leefomgevingen. De meeste natuurmonumenten vallen binnen het NNN areaal en zijn via dat beschermingsregime alsnog beschermd. Daarnaast kunnen gemeenten de natuurmonumenten via een bestemmingsplan als beschermde natuur aanwijzen.

Provincies dienen gebieden aan te wijzen voor het NNN (voormalige EHS) en (evt. op verzoek) voor overige bijzondere provinciale natuurgebieden en bijzondere provinciale landschappen.

Het rijk kan een gebied, niet zijnde een Natura 2000-gebied, als bijzonder nationaal natuurgebied aanwijzen.

Soortbescherming

Alle beschermde soorten worden aangewezen in de wet zelf (deels met verwijzing naar internationale regelgeving). Alle natuurlijk in het wild levende vogels, meeste inheemse zoogdieren, alle inheemse amfibieën en reptielen, en een aantal vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten zijn beschermd. Ongeveer 200 thans beschermde soorten (vooral vaatplanten en zeevissen) worden niet meer beschermd onder de Wet natuurbescherming (anders dan door algemene zorgplicht). De lijst met beschermde soorten is niet meer opgedeeld in tabellen, zoals in de huidige Flora- en faunawet. Zie bijlage 3 voor de nieuwe lijst met beschermde plant- en diersoorten.

Totaal aantal beschermde soorten is slechts een fractie van ongeveer 35.000 soorten die in Nederland voorkomen. Groot aantal bedreigde (Rode lijst) soorten wordt niet passief beschermd (wel actieve bescherming vereist).

Drie regimes voor beschermde soorten

1. Regels ter bescherming van vogels die vallen binnen het bereik van de Vogelrichtlijn, i.e. alle natuurlijk in het wild levende vogels in EU (art. 3.1-3.4)
2. Regels ter bescherming van dier- en plantensoorten die strikt beschermd zijn op grond van de Habitatrichtlijn en natuurbeschermingsverdragen (art. 3.5-3.9)
3. Regels ter bescherming van niet onder 2 vallende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten vermeld in de bijlage bij de wet (art. 3.10-3.11)

Inhoud beschermingsregimes

- Geen uniform verbodstelsel, maar aparte verboden voor elk van de drie categorieën beschermde soorten.
- Verboden en uitzonderingen sluiten nauw aan bij Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (regime 1 en 2), maar 'soepeler' regime voor aanvullend beschermde soorten (regime 3).
- Meeste verboden nu alleen van toepassing op 'opzettelijk' handelen, maar dat dekt ook voorwaardelijk opzet (=willens en wetens aanmerkelijke kans aanvaarden dat gedraging schadelijke gevolgen heeft voor beschermde soorten). Verschil met de huidige verboden zal in de praktijk dus waarschijnlijk gering zijn.

Alle in de Wet genoemde soorten zijn strikt beschermd. Voor de verbodsbepalingen is een ontheffing noodzakelijk. Dit geldt ook voor zeer algemene soorten waarvoor in het verleden automatisch de vrijstellingsregeling van kracht was bij ruimtelijke ontwikkelingen. Echter kunnen de provincies voor een aantal algemene soorten een vrijstellingslijst opstellen (op basis van Artikel 3.11). Dit betekent dat de beschermde soorten per provincie verschillen (zie bijlage 3).

Met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen zijn de volgende verbodsbepalingen voor soorten het meest relevant.

Intrinsieke waarde natuur

Artikel 1.10

Deze wet is gericht op:

Het beschermen en ontwikkelen van de natuur, mede vanwege de intrinsieke waarde, en het behouden en herstellen van de biologische diversiteit.

Algemene Zorgplicht

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
  - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
  - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
  - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.3

1. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van verboden als bedoeld in artikel 3.1, ten aanzien van vogels van daarbij aangewezen soorten, dan wel ten aanzien van hun nesten, rustplaatsen of eieren.

2. Provinciale staten kunnen bij verordening vrijstelling verlenen van verboden als bedoeld in artikel 3.1 en ten aanzien van vogels van daarbij aangewezen soorten, dan wel ten aanzien van hun nesten, rustplaatsen of eieren.

Ontheffing of vrijstelling

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

- a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- b. zij is nodig:
  - in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
  - in het belang van de veiligheid van het luchtverkeer;
  - ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij of wateren;
  - ter bescherming van flora of fauna;
  - voor onderzoek of onderwijs, het uitzetten of herinvoeren van soorten, of voor de daarmee samenhangende teelt, of
  - om het vangen, het onder zich hebben of elke andere wijze van verstandig gebruik van bepaalde vogels in kleine hoeveelheden selectief en onder strikt gecontroleerde omstandigheden toe te staan;
- c. de maatregelen leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

In een ontheffing, onderscheidenlijk vrijstelling worden in elk geval voorschriften opgenomen, onderscheidenlijk regels gesteld, over:

- a. de middelen, installaties of methoden voor het vangen of doden, waarbij enkel het gebruik wordt toegestaan van bij algemene maatregel van bestuur aangewezen middelen, installaties of methoden;
- b. de tijd en plaats waarvoor de ontheffing of vrijstelling geldt, en
- c. de wijze waarop het risico voor het behoud van de vogelstand wordt beperkt.

Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn

Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.

3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.

4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.

5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

Artikel 3.8

1. Gedeputeerde staten kunnen ontheffing verlenen van een of meer van de verboden, bedoeld in artikel 3.5 ten aanzien van dieren of planten van daarbij aangewezen soorten, dan wel ten aanzien van de voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren van daarbij aangewezen soorten.

2. Provinciale staten kunnen bij verordening vrijstelling verlenen van een of meer van de verboden, bedoeld in artikel 3.5 ten aanzien van dieren of planten van daarbij aangewezen soorten, dan wel ten aanzien van de voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of eieren van dieren van daarbij aangewezen soorten.

Ontheffing of vrijstelling

Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing;

b. zij is nodig:

- in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
- in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of
- om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben;

c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Beschermingsregime andere soorten

Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:

a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;

b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of

c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:

a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;

b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;

c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omliggende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;

d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;

e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;

f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;

g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of

h. in het algemeen belang.

3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Artikel 3.11

1. Bij ministeriële regeling kan worden bepaald dat de bij die regeling aan te wijzen verboden, bedoeld in artikel 3.10, eerste lid, onderdeel b of c niet van toepassing zijn ten aanzien van bij die regeling aan te wijzen soorten, op bij die regeling aan te wijzen categorieën van handelingen die na een voorafgaande melding aan gedeputeerde staten worden uitgevoerd om een reden, genoemd in artikel 3.8, vijfde lid, onderdeel b, of in artikel 3.10, tweede lid.

2. Provinciale staten kunnen bij verordening regels stellen waaraan een melding als bedoeld in het eerste lid moet voldoen.

Gedragscodes

De verboden, bedoeld in de artikelen 3.1, 3.2, zesde lid, 3.5, 3.6 tweede lid, of 3.10, en de krachtens artikel 3.11, eerste lid, geldende verplichting tot melding, zijn niet van toepassing op handelingen die zijn beschreven in en aantoonbaar worden uitgevoerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode en die plaatsvinden in het kader van:

a. een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;

b. een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw;

c. een bestendig gebruik, of

d. ruimtelijke ontwikkeling of inrichting.

2. Een gedragscode als bedoeld in het eerste lid wordt goedgekeurd, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

a. in de gedragscode worden handelingen beschreven die nodig zijn voor:

- ingeval het handelingen betreft die invloed kunnen hebben op vogels, één van de in artikel 3.3, vierde lid, genoemde redenen;
- ingeval het handelingen betreft die invloed kunnen hebben op dieren als bedoeld in artikel 3.5, eerste lid, één van de in artikel 3.8, vijfde lid, genoemde redenen;
- ingeval het handelingen betreft die invloed kunnen hebben op dieren als bedoeld in artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a, of van planten als bedoeld in artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c, één van de in artikel 3.8, vijfde lid, of in artikel 3.10, tweede lid, onder a, e, f of g, genoemde redenen;

b. in de gedragscode een wijze van uitvoering van handelingen is beschreven, waarmee naar het oordeel van Onze Minister afdoende is gewaarborgd dat ten aanzien van de soorten, bedoeld in artikel 3.1, 3.5, eerste of vijfde lid, 3.10, eerste lid, geen benutting of economisch gewin plaatsvindt;

c. in de gedragscode een wijze van uitvoering van handelingen is beschreven, waarmee naar het oordeel van Onze Minister afdoende is gewaarborgd dat ten aanzien van de soorten, bedoeld in artikel 3.1, 3.5, eerste of vijfde lid, 3.10, eerste lid, zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen

Van zorgvuldig handelen als bedoeld in het tweede lid, onderdeel c, is in elk geval sprake, indien is voldaan aan de volgende voorwaarden:

a. er worden slechts handelingen verricht waarvan geen wezenlijke invloed uitgaat op de soorten, bedoeld in het tweede lid, en

b. ingeval handelingen worden verricht die invloed hebben op dieren wordt voorafgaand en tijdens de handelingen in redelijkheid alles verricht of gelaten om te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken dat:

- dieren als bedoeld in artikel 3.1, 3.5, eerste lid, of 3.10, eerste lid, worden gedood;
- nesten van vogels worden vernield, beschadigd of weggenomen, rustplaatsen van vogels worden vernield of beschadigd, dan wel voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de in artikel 3.5, eerste lid, of artikel 3.10, eerste lid, bedoelde dieren worden beschadigd of vernield, en
- eieren van dieren als bedoeld in artikel 3.1, 3.5, eerste lid, of 3.10, eerste lid, worden vernield, of

c. ingeval handelingen worden verricht die invloed hebben op planten van soorten als bedoeld in artikel 3.5, vijfde lid, of 3.10, eerste lid, wordt voorafgaand aan en tijdens de handelingen in redelijkheid alles verricht of gelaten om te voorkomen dat deze planten worden geplukt, afgesneden, ontworteld of vernield.

4. Alvorens een gedragscode als bedoeld in het eerste lid, of een wijziging daarvan, goed te keuren of in te trekken, overlegt Onze Minister met gedeputeerde staten over zijn voornemen daartoe.

Staring Advies
Jonker Emilweg 11
6997 CB Hoog-Keppel
T 0314 641 910
info@staringadvies.nl
